

JUSTITIA ET PAX

**Kommissionen för Rättvisa och Fred i
Stockholms Katolska Stift**

Johannes Paulus II:s Pastoralcentrum

Brunnsgränd 4

SE- 111 30 Stockholm

Tel: 08 - 50 557 680

E-mail: justitia.pax@katolskakyrkan.se

www.justitiaetpax.se

Uttalande angående sjukförsäkringssystemet

Till följd av den debatt, som ägt rum i massmedia, kyrkor och på andra håll i samhället, om det aktuella sjukförsäkringssystemet i Sverige, gör Justitia et Pax, Kommissionen för Rättvisa och Fred i Stockholms Katolska Stift, följande uttalande i frågan. Vår ståndpunkt bygger på den katolska socialläran och katolsk moralteologi samt på yrkeserfarenheter bland läkare, psykologer och jurister.

Justitia et Pax har studerat det aktuella sjukförsäkringssystemet och de effekter detta har haft på olika grupper av människor, sjukskrivna, utförsäkrade, läkare, arbetsgivare och personal inom försäkringskassan. Vi är medvetna om att en översyn av sjukförsäkringen är under bearbetning av socialdepartementet och att sista ordet ännu inte är sagt. Vi konstaterar att många människor har kommit i kläm och fått lida, och att också olika personalgrupper ställts mot varandra, exempelvis behandlande läkare och personal på försäkringskassan. Vi är övertygade om att mycket av de rent strukturella misstagen och de brister som finns i lagstiftning och praxis går att rätta till. Samtidigt vill vi göra alla berörda parter uppmärksamma på vissa grundläggande värden och värderingar, utgående från den katolska socialläran, och som vi anser ska vara utgångspunkt för en sammanhållen människosyn i en demokratisk rättsstat som Sverige.

Vi vill här lyfta fram följande kriterier som ett stöd för ett katolskt förhållningssätt i frågan:

- **att varje människa och alla människor äger samma värde och värdighet och måste bemötas med samma respekt;**
- **att de grundläggande mänskliga rättigheterna också motsvaras av förpliktelser att ta ansvar för sig själv och andra i ett rättfärdigt samhällsbygge;**
- **att de allra flesta människor känner glädje i och fördjupar sina medfödda förmågor när de genom sitt arbete står till tjänst för det gemensamma bästa i ett samhälle, men att arbete inte alltid måste uppfattas som förvärvsarbete;**
- **att lagstiftningen måste skydda och stödja människors integritet och självrespekt när de av olika skäl, som exempelvis sjukdom och olyckor, inte kan delta i arbetslivet;**
- **att arbetsmiljön måste präglas av ett ömsesidigt förtroende mellan alla parter.**

Den obetingade utgångspunkten för all lagstiftning och social gemenskap i ett samhälle måste vara att varje människa och alla människor äger samma värde och värdighet och måste bemötas med samma respekt. Denna respekt för varje människas rätt till liv och integritet är en måttstock för ett samhälle som ser sin grund i en humanistisk människosyn. En sådan respekt människor emellan främjar viljan att ta ansvar, både för sitt eget och andras liv och utveckling. En del av vårt ansvar och vår rättighet som samhällsmedlemmar är att arbeta, inte bara för att tjäna vårt livsuppehälle rent ekonomiskt, utan framför allt för att våra olika förmågor ska kunna tas till vara av hela samhällsgemenskapen och tjäna hela mänsklighetens utveckling. Alla har något att bidra med lika väl som vi alla också är beroende av andras förmågor för att överleva. Att ett samhälle på olika sätt bygger upp ett fungerande utbildningssystem och en arbetsmarknad som svarar mot tidens behov är således grundläggande för att alla människor ska kunna mogna och utvecklas som individer. Det är i arbetet, i dess vida betydelse, i all skapande verksamhet, som människan förverkligar sig själv, blir den hon är avsedd att bli.

Människor som bemöts med respekt och tränas i att ta ansvar vill inte bli sjuka. Men människor drabbas av sjukdom, olyckor och funktionsnedsättningar av många olika slag som begränsar deras autonomi, deras förmåga att försörja sig själva eller sin familj. Ett samhälle som i sin värdegrund hävdar allas värde och värdighet måste då, förutom att vid behov ge ekonomisk hjälp, också ha en struktur som stödjer en drabbad människas integritet och självrespekt. Det är varje människas vilja att göra rätt för sig som ibland måste få ett extra stöd från samhällets sida.

Vi anser att hela sjukförsäkringssystemet måste bygga på insikten att varje människa innerst inne vill ta ansvar efter sin förmåga och bidra med sitt arbete så långt det är fysiskt och psykiskt möjligt. Det måste understrykas att sjukdom aldrig utgör en människas hela identitet. Bemötandet från läkare, personal på försäkringskassan, arbetsgivare m.fl. får aldrig leda till att en människa får en viss sjukdom eller funktionsnedsättning som identitet. Alla kan inte gå tillbaka till förvärvsarbete men alla har något att bidra med för det gemensamma bästa, inte minst inom frivilligsektorn och i sina egna familjer. Kreativa rehabiliteringsförslag som i samförstånd tas fram av läkare och patient måste tas tillvara av handläggare inom försäkringskassa och andra berörda myndigheter. En människa som drabbats av lång tids sjukdom och därför inte kan återgå till sitt arbete kan inte utan vidare förutsättas gå vidare till annat arbete. I vissa fall kan det vara djupt integritetskränkande att tvingas byta bostadsort för att få ett annat arbete. Att tvingas flytta från sin närmaste familj och sociala gemenskap kan motverka rehabiliteringen, liksom osäkerhet inför framtiden kan försvåra tillfrisknandet.

I den massmediala debatten samt i samtal med läkare konstaterar vi att det råder brist på tillit mellan olika berörda aktörer och framför allt att det finns en förtroendekris mellan behandlande läkare och försäkringskassans tjänstemän. Det råder också en underliggande misstänksamhet mot den som är långtidssjukskriven. Vi tror att det är fel att leta efter syndabockar, däremot är det viktigt att se detta som ett arbetsmiljöproblem för båda yrkesgrupperna. I slutändan leder det också till att den person som med rätta förväntar sig stöd och hjälp av dessa yrkesgrupper riskerar att bli det verkliga offret.

Till sist vill vi peka på två problem som vi ser i det svenska sjukförsäkringssystemet. Det första, som också visar på den bristande kontakten mellan olika myndigheter och aktörer i rehabiliteringskedjan, är att sjukpenning eller andra ersättningar betalas ut för sent. Många människor, och det gäller framför allt de som är socialt mest utsatta, har ofta inte någon ekonomisk buffert ens för ett par veckor. Vid utförsäkring kan man heller inte alltid kräva att

en persons alla tillgångar ska ha förbrukats innan socialbidrag kan beviljas. En del tillgångar kan vara helt avgörande för att ett tillfrisknande och en framtida aktivitet ska vara möjligt.

Det andra är att vi konstaterar att rehabilitering, relaterad till sjukdomen, skulle kunna byggas ut i Sverige och att det som finns i form av kompetens inte alltid tas tillvara på rätt sätt. Vi tror att alla parter, den enskilda individen, arbetsgivaren, försäkringskassan, sjukvården och samhället som helhet, skulle tjäna på att patienter kan ges kvalificerad fysisk och psykisk rehabilitering innan de förväntas återvända till arbetsmarknaden. Stödsamtal liksom fysisk träning i alla dess former syftar till att återge arbetsförmåga till individen och sist men inte minst hopp om att själv kunna ta ansvar för sitt liv.

Till sist, vill vi också säga att mycket i det nya sjukförsäkringssystemet är positivt. Grundtanken att människor som drabbats av sjukdom är med och tar ansvar i hela processen tillbaka till ett arbete stämmer överens med katolsk människosyn. Vi tror också att det är bra att antalet personer som varit förtidspensionerade eller långtidssjukskrivna har minskat tack vare aktiva insatser. Samtidigt måste vi påminna oss om att arbete inte är liktydigt med förvärvsarbete och att en människas hela sociala situation måste tas med i bedömningen när myndigheter fattar beslut som påverkar en individs möjlighet till självrespekt och värdighet.

Biskop Anders Arborelius OCD
Ordförande
Justitia et Pax

Sr Madeleine Fredell OP
Generalsekreterare
Justitia et Pax